

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πέμπτο τμήμα)

της 8ης Μαΐου 2014*

«Δημόσιες συμβάσεις — Τομέας του ύδατος — Οδηγία 92/13/ΕΟΚ — Διαδικασίες αποτελεσματικών και ταχείων προσφυγών — Προθεσμίες ασκήσεως προσφυγής — Ημερομηνία ενάρξεως των προθεσμιών»

Στην υπόθεση C-161/13,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Tribunale amministrativo regionale per la Puglia (Ιταλία) με απόφαση της 19ης Δεκεμβρίου 2012, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 29 Μαρτίου 2013, στο πλαίσιο της δίκης

Idrodinamica Spurgo Velox srl,

Giovanni Putignano e figli srl,

Cogeir srl,

Splendor Sud srl,

Sceap srl

κατά

Acquedotto Pugliese SpA,

παρισταμένων των:

Tundo srl,

Giovanni XXIII Soc. coop. arl,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα),

συγκείμενο από τους T. von Danwitz, πρόεδρο τμήματος, K. Lenaerts, Αντιπρόεδρο του Δικαστηρίου, ασκούντα καθήκοντα δικαστή του πέμπτου τμήματος, E. Juhász (εισηγητή), A. Rosas και D. Šváby, δικαστές,

γενική εισαγγελέας: J. Kokott

γραμματέας: A. Impellizzeri, υπάλληλος διοικήσεως,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ιταλική.

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζήτησεως της 16ης Ιανουαρίου 2014,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η Idrodinamica Spurgo Velox srl, εκπροσωπούμενη από τους L. Quinto και P. Quinto, avvocati,
- η Acquedotto Pugliese SpA, εκπροσωπούμενη από τους E. Sticchi Damiani, M. Todino και G. Martellino, avvocati,
- η Giovanni XXIII Soc. coop. arl, εκπροσωπούμενη από τους C. Rella και R. Rella, avvocati,
- η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την G. Palmieri, επικουρούμενη από την C. Colelli, avvocato dello Stato,
- η Αυστριακή Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον M. Fruhmann,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από την L. Pignataro-Nolin και τον A. Tokár,

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία των άρθρων 1, 2α, 2γ και 2στ της οδηγίας 92/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 25ης Φεβρουαρίου 1992, για τον συντονισμό των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων σχετικά με την εφαρμογή των κοινοτικών κανόνων στις διαδικασίες σύναψης των συμβάσεων φορέων οι οποίοι λειτουργούν στους τομείς του ύδατος, της ενέργειας, των μεταφορών και των τηλεπικοινωνιών (ΕΕ L 76, σ. 14), όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2007/66/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Δεκεμβρίου 2007 (ΕΕ L 335, σ. 31, στο εξής: οδηγία 92/13).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ, αφενός, της Idrodinamica Spurgo Velox srl (στο εξής: Idrodinamica) και τεσσάρων άλλων προσφευγόντων και, αφετέρου, της Acquedotto Pugliese SpA (στο εξής: Acquedotto Pugliese), αναθέτοντος φορέα, με αντικείμενο τη νομιμότητα της διαδικασίας αναθέσεως συμβάσεως από τον εν λόγω φορέα στην προσωρινή ένωση επιχειρήσεων που είχε ως συντονιστή της την εταιρία Giovanni XXIII Soc. coop. arl (στο εξής: Cooperativa Giovanni XXIII).

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

- 3 Η επίμαχη στη διαφορά της κύριας δίκης σύμβαση, η οποία αφορά δραστηριότητες στον τομέα του ύδατος, διέπεται από τις διατάξεις της οδηγίας 2004/17/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 31ης Μαρτίου 2004, περί συντονισμού των διαδικασιών σύναψης συμβάσεων στους τομείς του ύδατος, της ενέργειας, των μεταφορών και των ταχυδρομικών υπηρεσιών (ΕΕ L 134, σ. 1), κοινώς γνωστή ως «οδηγία σχετικά με τους ειδικούς τομείς».

- 4 Η τρίτη, η πέμπτη και η έκτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 92/13 έχουν ως εξής:

«[εκτιμώντας ότι] η έλλειψη αποτελεσματικών ένδικων μέσων ή η ανεπάρκεια των υφισταμένων, αποτρέπει ίσως τις κοινοτικές επιχειρήσεις από την υποβολή προσφορών· [...] για τον λόγο αυτό, το κράτη μέλη πρέπει να επανορθώσουν αυτήν την κατάσταση·

[...]

[εκτιμώντας ότι] το άνοιγμα των δημοσίων συμβάσεων των εν λόγω τομέων στον κοινοτικό ανταγωνισμό συνεπάγεται ότι θα θεσπισθούν διατάξεις ώστε να τεθούν στη διάθεση των προμηθευτών και των εργοληπτών κατάλληλες διαδικασίες προσφυγής σε περίπτωση παράβασης της σχετικής κοινοτικής νομοθεσίας ή των εθνικών κανόνων εφαρμογής της·

[εκτιμώντας ότι] απαιτείται να προβλεφθεί σημαντική ενίσχυση των εγγυήσεων για διαφάνεια και αποφυγή των διακρίσεων και ότι, για να έχει η ενίσχυση αυτή απτά αποτελέσματα, απαιτούνται αποτελεσματικά και ταχέα ένδικα μέσα».

- 5 Το άρθρο 1 της οδηγίας αυτής, επιγραφόμενο «Πεδίο εφαρμογής και διαθεσιμότητα των διαδικασιών προσφυγής», ορίζει, στις παραγράφους 1 και 3, τα εξής:

«1. Η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται στις συμβάσεις στις οποίες αναφέρεται η οδηγία [2004/17] [...]

[...]

Τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα ώστε, όσον αφορά τις συμβάσεις που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας [2004/17], οι αποφάσεις που λαμβάνουν οι αναθέτουσες αρχές να υπόκεινται στην άσκηση αποτελεσματικών και, ιδίως, όσο το δυνατόν ταχύτερων προσφυγών, υπό τις προϋποθέσεις που θέτουν τα άρθρα 2 έως 2στ της παρούσας οδηγίας, λόγω του ότι οι αποφάσεις αυτές έχουν ληφθεί κατά παράβαση της κοινοτικής νομοθεσίας περί δημοσίων συμβάσεων ή των εθνικών κανόνων που μεταφέρουν την εν λόγω νομοθεσία.

[...]

3. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε οι διαδικασίες προσφυγής να είναι διαθέσιμες, σύμφωνα με τους κανόνες που είναι δυνατόν να θεσπίζουν τα κράτη μέλη, τουλάχιστον από οιοδήποτε πρόσωπο έχει ή είχε συμφέρον να του ανατεθεί συγκεκριμένη σύμβαση και το οποίο υπέστη ή ενδέχεται να υποστεί ζημία από εικαζόμενη παράβαση.»

- 6 Το άρθρο 2, παράγραφος 1, της οδηγίας 92/13 ορίζει τα εξής:

«Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε τα μέτρα που λαμβάνουν όσον αφορά τις προσφυγές που αναφέρονται στο άρθρο 1, να προβλέπουν τις εξουσίες προκειμένου:

είτε

- α) να λαμβάνονται, το συντομότερο και με διαδικασίες ασφαλιστικών μέτρων, προσωρινά μέτρα για τη θεραπεία της προβαλλομένης παράβασης ή την αποτροπή περαιτέρω ζημίας των θιγομένων συμφερόντων, συμπεριλαμβανομένων μέτρων που αναστέλλουν ή εξασφαλίζουν την αναστολή της διαδικασίας σύναψης της σύμβασης, ή της εκτέλεσης κάθε απόφασης που έχει ληφθεί από τον αναθέτοντα φορέα

και

β) να ακυρώνονται οι παράνομες αποφάσεις ή να εξασφαλίζεται η ακύρωσή τους, συμπεριλαμβανομένης της δυνατότητας κατάργησης των τεχνικών, οικονομικών ή χρηματοδοτικών προδιαγραφών που εισάγουν διακρίσεις και που περιέχονται στην διακήρυξη της δημοπρασίας, στην ενδεικτική περιοδική διακήρυξη, στην διακήρυξη σχετικά με την ύπαρξη συστήματος προεπιλογής, στην πρόσκληση υποβολής προσφορών, στη συγγραφή υποχρεώσεων ή σε οποιοδήποτε άλλο έγγραφο που έχει σχέση με την εν λόγω διαδικασία σύναψης της σύμβασης,

είτε

γ) να λαμβάνονται, το συντομότερο, ει δυνατόν με διαδικασίες ασφαλιστικών μέτρων και εάν χρειάζεται με οριστική διαδικασία ως προς την ουσία, άλλα μέτρα εκτός των προβλεπόμενων στα στοιχεία α' και β', με στόχο τη θεραπεία της διαπιστωθείσας παράβασης και την αποτροπή ζημίας των ενεχομένων συμφερόντων· ιδίως, να εκδίδεται εντολή πληρωμής καθορισμένου ποσού στην περίπτωση κατά την οποία η παράβαση δεν επανορθώθηκε ή δεν αποτράπηκε.

Τα κράτη μέλη μπορούν να προβαίνουν σε αυτή την επιλογή, είτε για το σύνολο των αναθετόνων φορέων είτε για κατηγορίες αναθετόνων φορέων οριζόμενες βάσει αντικειμενικών κριτηρίων, διαφυλάσσοντας πάντοτε την αποτελεσματικότητα των μέτρων που θεσπίστηκαν για να αποτραπούν οι ζημίες των ενεχομένων συμφερόντων·

δ) και, στις δύο προαναφερόμενες περιπτώσεις, να χορηγείται αποζημίωση στα βλαπτόμενα από την παράβαση πρόσωπα.

Όταν απαιτείται αποζημίωση διότι μια απόφαση έχει ληφθεί παράνομα, τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν ότι, όταν το εσωτερικό τους σύστημα δικαίου το απαιτεί και διαθέτει αρχές που έχουν την αναγκαία προς τούτο αρμοδιότητα, η αμφισβητούμενη απόφαση πρέπει πρώτα να ακυρωθεί ή να κηρυχθεί παράνομη.»

7 Το άρθρο 2α, παράγραφος 2, τελευταίο εδάφιο, της οδηγίας αυτής ορίζει τα εξής:

«Η κοινοποίηση της απόφασης ανάθεσης σε όλους τους ενδιαφερομένους προσφέροντες και υποψήφιους συνοδεύεται από:

— συνοπτική έκθεση των συναφών λόγων κατά το άρθρο 49, παράγραφος 2, της οδηγίας [2004/17], και

— σαφή δήλωση της επακριβούς ανασταλτικής προθεσμίας που ισχύει σύμφωνα με τις εθνικές διατάξεις μεταφοράς της παρούσας παραγράφου.»

8 Το άρθρο 49 της οδηγίας 2004/17, με τίτλο «Ενημέρωση των αιτούντων προεπιλογή, των υποψηφίων και των προσφερόντων», ορίζει, στις παραγράφους 1 και 2, τα εξής:

«1. Οι αναθέτοντες φορείς ενημερώνουν, το συντομότερο δυνατόν, τους συμμετέχοντες οικονομικούς φορείς σχετικά με τις αποφάσεις που λαμβάνουν για τη σύναψη συμφωνίας-πλαίσιο ή την ανάθεση της σύμβασης ή την ένταξη σε δυναμικό σύστημα αγορών, συμπεριλαμβανομένων των λόγων για τους οποίους αποφάσισαν να μη συνάψουν συμφωνία-πλαίσιο ή να μην αναθέσουν σύμβαση για την οποία υπήρξε διαγωνισμός ή να αρχίσουν νέα διαδικασία ή να μην εφαρμόσουν δυναμικό σύστημα αγορών· οι σχετικές πληροφορίες παρέχονται γραπτώς εφόσον υποβληθεί αίτηση, προς το σκοπό αυτό, στους αναθέτοντες φορείς.

2. Κατόπιν αιτήματος του ενδιαφερομένου μέρους, οι αναθέτοντες φορείς γνωστοποιούν, το συντομότερο δυνατό:

- σε κάθε απορριφθέντα υποψήφιο τους λόγους απόρριψης της υποψηφιότητάς του,
- σε κάθε απορριφθέντα προσφέροντα, τους λόγους για την απόρριψη της προσφοράς του, στις δε περιπτώσεις που αναφέρονται στο άρθρο 34, παράγραφοι 4 και 5, αιτιολογούν και την απόφασή τους για την μη ισοδυναμία ή την απόφασή τους ότι τα έργα, οι προμήθειες ή οι υπηρεσίες δεν ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις περί απόδοσης ή λειτουργίας,
- σε κάθε προσφέροντα που έχει υποβάλει παραδεκτή προσφορά, τα χαρακτηριστικά και τα σχετικά πλεονεκτήματα της επιλεγείσας προσφοράς καθώς και το όνομα του αναδόχου ή των συμβαλλομένων μερών στη συμφωνία-πλαίσιο.

Οι σχετικές προθεσμίες δεν μπορούν σε καμία περίπτωση να υπερβαίνουν τις 15 ημέρες από την παραλαβή της γραπτής αίτησης.

Ωστόσο, οι αναθέτοντες φορείς μπορούν να αποφασίζουν να μη γνωστοποιήσουν ορισμένες πληροφορίες σχετικά με την ανάθεση της σύμβασης ή τη σύναψη της συμφωνίας-πλαίσιο ή την ένταξη σε δυναμικό σύστημα αγορών, οι οποίες αναφέρονται στην παράγραφο 1, εφόσον η κοινολόγηση θα αποτελούσε εμπόδιο για την εφαρμογή των νόμων ή θα ήταν αντίθετη προς το δημόσιο συμφέρον ή θα έθιγε νόμιμα εμπορικά συμφέροντα δημόσιων ή ιδιωτικών οικονομικών φορέων, συμπεριλαμβανομένων εκείνων του οικονομικού φορέα στον οποίο ανατέθηκε η σύμβαση, ή θα μπορούσε να θίξει τις συνθήκες θεμιτού ανταγωνισμού μεταξύ οικονομικών φορέων.»

Το ιταλικό δίκαιο

- 9 Το νομοθετικό διάταγμα 163/2006, της 12ης Απριλίου 2006 (τακτικό συμπλήρωμα στην *GURI* αριθ. 100, της 2ας Μαΐου 2006), κωδικοποιεί τους κανόνες δικαίου που αφορούν τις δημόσιες συμβάσεις.
- 10 Το άρθρο 11 του ως άνω νομοθετικού διατάγματος, με τίτλο «Στάδια των διαδικασιών για τη σύναψη των συμβάσεων», ορίζει τα εξής:

«1. Οι διαδικασίες για τη σύναψη των δημοσίων συμβάσεων διεξάγονται λαμβανομένων υπόψη των πράξεων προγραμματισμού που καταρτίζουν οι αναθέτοντες φορείς, εφόσον οι πράξεις αυτές προβλέπονται από τον παρόντα κώδικα ή από τις ισχύουσες διατάξεις.

[...]

4. Οι διαγωνιστικές διαδικασίες έχουν ως σκοπό την επιλογή της καλύτερης προσφοράς βάσει ενός από τα κριτήρια που προβλέπει ο παρών κώδικας. Μετά το πέρας της διαδικασίας, απαγγέλλεται η προσωρινή ανάθεση στον διαγωνιζόμενο που υπέβαλε την πλέον συμφέρουσα προσφορά.

5. Κατόπιν ελέγχου της αποφάσεως περί προσωρινής αναθέσεως κατά την έννοια του άρθρου 12, παράγραφος 1, ο αναθέτων φορέας προβαίνει στην οριστική ανάθεση.

[...]

8. Η οριστική ανάθεση παράγει αποτελέσματα μόνον κατόπιν ελέγχου που αφορά την τήρηση των οριζόμενων προϋποθέσεων.

9. Αφού η οριστική ανάθεση αρχίσει να παράγει τα αποτελέσματά της και με την επιφύλαξη της εφαρμογής των κανόνων σχετικά με τις εξουσίες που έχει η διοίκηση στις προβλεπόμενες από τον νόμο περιπτώσεις [ήτοι την εξουσία της διοικήσεως προς ανάκληση, προς αναστολή της εκτελέσεως ή προς τροποποίηση των πράξεών της], η δημόσια σύμβαση ή η σύμβαση παραχωρήσεως συνάπτεται εντός 60 ημερών, εκτός αν προβλέπεται διαφορετική προθεσμία στην προκήρυξη του διαγωνισμού ή στην πρόκληση υποβολής προσφορών ή αν έχει συμφωνηθεί ρητώς με τον ανάδοχο παράταση της προθεσμίας. [...]

10. Η σύμβαση δεν μπορεί να συναφθεί πριν παρέλθουν τουλάχιστον 35 ημέρες από την αποστολή της τελευταίας γνωστοποίησης της αποφάσεως περί οριστικής αναθέσεως κατά την έννοια του άρθρου 79.

[...]»

11 Το αιτούν δικαστήριο συνοψίζει τις κρίσιμες διατάξεις του άρθρου 79 του ίδιου νομοθετικού διατάγματος ως εξής:

— Κατά την παράγραφο 5, ο αναθέτων φορέας γνωστοποιεί αυτεπαγγέλτως σε όλους τους υποψηφίους που έγιναν δεκτοί στον διαγωνισμό, εντός προθεσμίας που δεν υπερβαίνει τις πέντε ημέρες, την απόφαση περί οριστικής αναθέσεως και την ημερομηνία συνάψεως της συμβάσεως με τον ανάδοχο.

— Κατά την παράγραφο 5bis, στην ως άνω γνωστοποίηση επισυνάπτεται η απόφαση περί αναθέσεως και η σχετική αιτιολογία, με την οποία προσδιορίζονται τουλάχιστον τα χαρακτηριστικά και τα πλεονεκτήματα της επιλεγείσας προσφοράς, καθώς και το όνομα της αναδόχου επιχειρήσεως, η υποχρέωση δε αυτή λογίζεται ότι τηρήθηκε εφόσον ο αναθέτων φορέας αποστείλει στους ως άνω υποψηφίους τα πρακτικά του διαγωνισμού.

— Κατά την παράγραφο 5quater, οι υποψήφιοι, χωρίς να απαιτείται να υποβάλουν γραπτή αίτηση, έχουν άμεση πρόσβαση στα τεύχη του διαγωνισμού, διά επιτόπιας μελέτης ή μέσω της λήψεως αντιγράφων, εντός προθεσμίας δέκα ημερών από την αποστολή της προαναφερθείσας γνωστοποίησης του αποτελέσματος του διαγωνισμού, με την επιφύλαξη της δυνατότητας του αναθέτοντος φορέα να αρνηθεί ή να αναβάλει την πρόσβαση αυτή στις προβλεπόμενες από τον νόμο περιπτώσεις.

12 Το άρθρο 120 του νομοθετικού διατάγματος 104/2010, της 2ας Ιουλίου 2010, περί θεσπίσεως κώδικα διοικητικής δικονομίας (τακτικό συμπλήρωμα στην *GURI* αριθ. 156, της 7ης Ιουλίου 2010), ορίζει ότι οι προσφυγές κατά των πράξεων που εκδίδονται στο πλαίσιο διαδικασιών για τη σύναψη δημοσίων συμβάσεων ασκούνται εντός προθεσμίας 30 ημερών από την παραλαβή της γνωστοποίησης που διαλαμβάνεται στο άρθρο 79 του νομοθετικού διατάγματος 163/2006.

13 Το άρθρο 43 του νομοθετικού διατάγματος 104/2010 ορίζει ότι οι αποφάσεις που λαμβάνει ο αναθέτων φορέας μετά την άσκηση προσφυγής από υποψήφιο κατά της αποφάσεως περί οριστικής αναθέσεως της συμβάσεως μπορούν να προσβληθούν, στο πλαίσιο της ίδιας διαδικασίας, με την άσκηση της επονομαζόμενης «προσφυγής με προβολή νέων λόγων», η οποία πρέπει να υποβληθεί εντός της προθεσμίας 30 ημερών που διαλαμβάνεται στο άρθρο 120 του ως άνω νομοθετικού διατάγματος.

14 Κατά πάγια νομολογία, τα ιταλικά διοικητικά δικαστήρια δέχονται ότι η γνωστοποίηση της αποφάσεως περί αναθέσεως την οποία προβλέπει το άρθρο 79, παράγραφος 5, του νομοθετικού διατάγματος 163/2006 αποτελεί ικανή συνθήκη για να διασφαλιστεί η πλήρης γνώση της βλαπτικής πράξεως και είναι κατάλληλη για την ενεργοποίηση της προβλεπόμενης αποκλειστικής προθεσμίας, χωρίς να ασκεί επιρροή το κατά πόσον η διαγωνιζόμενη επιχείρηση έχει πλήρη ή μερική άγνοια των εσωτερικών εγγράφων της διαδικασίας του διαγωνισμού. Η γνωστοποίηση αυτή υποχρεώνει την

ενδιαφερόμενη επιχείρηση να αμφισβητήσει αμέσως το αποτέλεσμα του διαγωνισμού εντός προθεσμίας 30 ημερών, με την επιφύλαξη της δυνατότητας που έχει η επιχείρηση να προβάλει πρόσθετους λόγους σε σχέση με ενδεχόμενες πλημμέλειες που μπορούν να γίνουν γνωστές στη συνέχεια. Στο ίδιο συμπέρασμα καταλήγει η νομολογία και στην περίπτωση κατά την οποία ο αναθέτων φορέας λαμβάνει την οριστική απόφαση περί αναθέσεως εξαρτώντας τα αποτελέσματά της από την αναβλητική αίρεση να ελεγχθεί αν η ανάδοχος επιχείρηση ανταποκρίνεται στις γενικές και ειδικές απαιτήσεις της προκηρύξεως του διαγωνισμού, εξυπακουμένου ότι η επιχείρηση έχει επίσης τη δυνατότητα προβολής πρόσθετων λόγων προς στήριξη της προσφυγής που πρέπει να ασκήσει εντός της προθεσμίας των 30 ημερών.

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 15 Η Acquedotto Pugliese είναι δημόσια επιχείρηση ελεγχόμενη εξ ολοκλήρου από τη Regione Puglia (Περιφέρεια της Απουλίας), η οποία είναι ο μοναδικός της μέτοχος. Η επιχείρηση αυτή είναι υπεύθυνη για τη διαχείριση του δικτύου υδρεύσεως και αποχετεύσεως καθώς και για την ολοκληρωμένη διαχείριση των υδάτινων πόρων της Περιφέρειας της Απουλίας και ορισμένων περιοχών των όμορων περιφερειών. Κατά το παράρτημα VI-C του νομοθετικού διατάγματος 163/2006, η Acquedotto Pugliese είναι αναθέτων φορέας που δραστηριοποιείται στον τομέα της παραγωγής, της μεταφοράς και της διανομής πόσιμου ύδατος και υποχρεούται να συμμορφώνεται με την εθνική νομοθεσία περί μεταφοράς της οδηγίας 2004/17 στην εσωτερική έννομη τάξη.
- 16 Με προκήρυξη που δημοσιεύθηκε στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης* στις 15 Μαρτίου 2011, η Acquedotto Pugliese κίνησε διαδικασία ανοικτού διαγωνισμού για την ανάθεση επί μια τετραετία των υπηρεσιών επεξεργασίας υγρών αποβλήτων, των εργασιών τακτικής και έκτακτης συντηρήσεως των δικτύων υδρεύσεως και αποχετεύσεως, καθώς και των εργασιών για την κατασκευή συνδέσεων και τμημάτων αγωγών σε περιοχές που βρίσκονται εντός συγκεκριμένης γεωγραφικής ζώνης, με βασικό προϋπολογισμό 17 615 739,07 ευρώ και με κριτήριο αναθέσεως τη χαμηλότερη τιμή.
- 17 Από τις δημόσιες συνεδριάσεις που πραγματοποιήθηκαν στις 17 και στις 30 Μαΐου 2011 προέκυψε ότι η προσωρινή ένωση επιχειρήσεων με συντονιστή την εταιρία Cooperativa Giovanni XXIII υπέβαλε την καλύτερη προσφορά και κατετάγη στην πρώτη θέση. Η προσωρινή ένωση επιχειρήσεων με συντονιστή την εταιρία Tundo srl (στο εξής: Tundo) κατετάγη στη δεύτερη θέση και η προσωρινή ένωση επιχειρήσεων με συντονιστή την εταιρία Idrodinamica κατετάγη στην τρίτη θέση. Κατόπιν τούτου, με απόφαση της 7ης Ιουνίου 2011, ο αναθέτων φορέας προέβη στην οριστική ανάθεση της συμβάσεως στην προσωρινή ένωση επιχειρήσεων με συντονιστή την εταιρία Cooperativa Giovanni XXIII. Η γνωστοποίηση της αποφάσεως αυτής έλαβε χώρα στις 6 Ιουλίου 2011.
- 18 Στην εν λόγω απόφαση προβλεπόταν επίσης ότι, ενόψει της συνάψεως της συμβάσεως, επιτρεπόταν η άμεση έναρξη της εκτελέσεως των συμβατικών παροχών, ότι η απόφαση περί οριστικής αναθέσεως θα άρχιζε να παράγει αποτελέσματα μόνο κατόπιν ελέγχου της συνδρομής των γενικών και ειδικών προϋποθέσεων τις οποίες έπρεπε να πληροί καθεμία από τις επιχειρήσεις που μετείχαν στην ανάδοχο κοινοπραξία και στην κοινοπραξία που κατετάγη στη δεύτερη θέση και ότι επιβαλλόταν η γνωστοποίηση της αποφάσεως περί αναθέσεως σε όλους τους προσφέροντες.
- 19 Ενόψει της συνάψεως της συμβάσεως, η ανάδοχος κοινοπραξία, η οποία εν τω μεταξύ συστάθηκε με συμβολαιογραφική πράξη της 4ης Οκτωβρίου 2011, ενημέρωσε τον αναθέτοντα φορέα, με έγγραφο της 28ης Φεβρουαρίου 2012, ότι μία από τις επιχειρήσεις που μετείχαν στην προσωρινή ένωση αποχώρησε από την κοινοπραξία, διευκρινίζοντας πάντως ότι εξακολουθούσε να έχει την πρόθεση να εκτελέσει τη σύμβαση και ότι, παρά την περιορισμένη της σύνθεση, η κοινοπραξία, αποτελούμενη στο εξής από τη συντονίστρια επιχείρηση και δυο άλλες επιχειρήσεις, ήταν σε θέση να ανταποκριθεί στις τεχνικές και οικονομικές απαιτήσεις που είχαν προσδιοριστεί με την προκήρυξη του διαγωνισμού.

- 20 Με απόφαση της 28ης Μαρτίου 2012, η Acquedotto Pugliese επέτρεψε την προαναφερθείσα αποχώρηση. Η σύμβαση συνήφθη στις 17 Απριλίου 2012 με την εκπροσωπούμενη από την Cooperativa Giovanni XXIII προσωρινή ένωση επιχειρήσεων υπό τη νέα, περιορισμένη σύνθεσή της.
- 21 Η Idrodinamica άσκησε προσφυγή, η οποία κοινοποιήθηκε στις 17 Μαΐου 2012, κατά των πράξεων της διαδικασίας του επίμαχου διαγωνισμού, ζητώντας ειδικότερα την ακύρωση της αποφάσεως της 28ης Μαρτίου 2012 με την οποία επιτράπη η μεταβολή της συνθέσεως της αναδόχου κοινοπραξίας, την ακύρωση της συμβάσεως που συνήφθη στις 17 Απριλίου 2012 και την ακύρωση της αποφάσεως της 7ης Ιουνίου 2011 περί οριστικής αναθέσεως της συμβάσεως. Η Idrodinamica υποστηρίζει ότι η διαδικασία αυτή είναι παράνομη διότι, αφενός, ο αναθέτων φορέας επέτρεψε τη μεταβολή της συνθέσεως της προσωρινής ενώσεως επιχειρήσεων που ανακηρύχθηκε ανάδοχος και, αφετέρου, ο φορέας αυτός δεν απέκλεισε από τη διαδικασία την προσωρινή ένωση επιχειρήσεων με συντονιστή την Tundo, η οποία κατετάγη στη δεύτερη θέση, μολονότι ο νόμιμος εκπρόσωπος επιχειρήσεως που μετείχε στην ένωση αυτή προσκόμισε ψευδή δήλωση ότι ουδέποτε καταδικάστηκε από ποινικό δικαστήριο.
- 22 Το αιτούν δικαστήριο παρατηρεί ότι, κατά τους ισχύοντες εθνικούς κανόνες και κατά την εθνική νομολογία, η προσφυγή που άσκησε η Idrodinamica πρέπει να κριθεί απαράδεκτη, διότι ασκήθηκε μετά την πάροδο της αποκλειστικής προθεσμίας 30 ημερών από τη γνωστοποίηση της αποφάσεως περί αναθέσεως της επίμαχης στην κύρια δίκη συμβάσεως. Εντούτοις, το Δικαστήριο, στη σκέψη 40 της αποφάσεως Uniplex (UK) (C-406/08, EU:C:2010:45), έχει κρίνει ότι ο σκοπός της ταχείας επιλύσεως των διαφορών, τον οποίο επιδιώκουν οι κανόνες σχετικά με τις προσφυγές στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων, δεν επιτρέπει στα κράτη μέλη να μη λαμβάνουν υπόψη την αρχή της αποτελεσματικότητας της δικαστικής προστασίας κατά την οποία οι λεπτομέρειες εφαρμογής των αποκλειστικών προθεσμιών δεν πρέπει να καθιστούν αδύνατη ή εξαιρετικά δυσχερή την άσκηση των δικαιωμάτων που οι ενδιαφερόμενοι αντλούν από το δίκαιο της Ένωσης.
- 23 Το αιτούν δικαστήριο διερωτάται αν οι επίμαχοι εθνικοί κανόνες είναι συμβατοί με την αρχή της αποτελεσματικότητας, στον βαθμό που τα στοιχεία που περιλαμβάνονται στη γνωστοποίηση της αποφάσεως περί οριστικής αναθέσεως της συμβάσεως δεν είναι πάντα επαρκή ώστε να μπορούν οι αποκλεισθέντες υποψήφιοι ή οι απορριφθέντες προσφέροντες να λάβουν γνώση των κρίσιμων εγγράφων και των κρίσιμων πραγματικών περιστατικών προκειμένου στη συνέχεια να αποφασίσουν αν θα ασκήσουν προσφυγή, ιδίως στην περίπτωση που η ενδεχόμενη πλημμέλεια ανακλύπει μετά την τυπική έκδοση της αποφάσεως περί οριστικής αναθέσεως.
- 24 Εξάλλου, ο δικονομικός κανόνας δυνάμει του οποίου οι ενδιαφερόμενοι υποχρεούνται να ασκούν προσφυγή κατά της αποφάσεως περί αναθέσεως της συμβάσεως εντός αποκλειστικής προθεσμίας 30 ημερών, με την επιφύλαξη της δυνατότητάς τους να προβάλουν πρόσθετους λόγους στηριζόμενους σε μεταγενέστερες πράξεις ή μεταγενέστερα πραγματικά περιστατικά, δεν είναι προφανώς συμβατός με την αρχή της αποτελεσματικότητας της δικαστικής προστασίας, καθόσον ο προσφεύγων πρέπει να αναλάβει την αμοιβή του δικηγόρου και των πραγματογνωμόνων που τυχόν θα ορίσουν οι διάδικοι, καθώς και να καταβάλει το τέλος για τα έξοδα της δίκης, τόσο κατά τον χρόνο ασκήσεως της προσφυγής όσο και κατά την προβολή νέων λόγων.
- 25 Ως εκ τούτου, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται αν οι σχετικές διατάξεις του δικαίου της Ένωσης μπορούν να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι η προβλεπόμενη από τους εθνικούς κανόνες αποκλειστική προθεσμία για την άσκηση προσφυγής αρχίζει από τον χρόνο κατά τον οποίο ο ενδιαφερόμενος λαμβάνει πράγματι γνώση ή έχει τη δυνατότητα, επιδεικνύοντας τη συνήθη επιμέλεια, να λάβει γνώση της υπάρξεως πλημμέλειας, και όχι από την ημερομηνία γνωστοποιήσεως της αποφάσεως περί οριστικής αναθέσεως της συμβάσεως.

26 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω εκτιμήσεων, το Tribunale amministrativo regionale per la Puglia ανέστειλε την ενώπιόν του διαδικασία και υπέβαλε στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

- «1) Έχουν τα άρθρα 1, 2α, 2γ και 2στ, της οδηγίας [92/13] την έννοια ότι η προθεσμία ασκήσεως προσφυγής για τη διαπίστωση της παραβάσεως της νομοθεσίας περί αναθέσεως δημοσίων συμβάσεων αρχίζει να τρέχει από την ημερομηνία κατά την οποία ο προσφεύγων έλαβε γνώση ή όφειλε, επιδεικνύοντας τη συνήθη επιμέλεια, να λάβει γνώση της υπάρξεως της παραβάσεως;
- 2) Απαγορεύουν τα άρθρα 1, 2α, 2γ και 2στ, της οδηγίας [92/13] εθνικές δικονομικές διατάξεις ή ερμηνευτικές πρακτικές ανάλογες με αυτές της κύριας δίκης, οι οποίες επιτρέπουν στο δικαστήριο να κρίνει απαράδεκτη προσφυγή για τη διαπίστωση της παραβάσεως της νομοθεσίας περί αναθέσεως δημοσίων συμβάσεων, εάν λόγω της συμπεριφοράς του αναθέτοντος φορέα ο προσφεύγων έλαβε γνώση της παραβάσεως μετά την τυπική γνωστοποίηση των ουσιωδών σημείων της αποφάσεως περί οριστικής αναθέσεως;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του παραδεκτού

- 27 Η Cooperativa Giovanni XXIII και η Ιταλική Κυβέρνηση εκφράζουν αμφιβολίες ως προς το παραδεκτό των προδικαστικών ερωτημάτων, μεταξύ άλλων διότι οι αιτιάσεις της προσφεύγουσας της κύριας δίκης έχουν προβληθεί κατά της πράξεως του αναθέτοντος φορέα με την οποία επετράπη η μεταβολή της συνθέσεως της αναδόχου κοινοπραξίας και διότι δεν έχει προβληθεί καμία αιτίαση κατά της αποφάσεως περί οριστικής αναθέσεως της συμβάσεως.
- 28 Κατά συνέπεια, τυχόν ακύρωση της πράξεως αυτής θα είχε απλώς ως αποτέλεσμα την εξαφάνιση της συμβάσεως που συνήφθη με την ανάδοχο κοινοπραξία υπό την περιορισμένη της σύνθεση χωρίς πάντως αυτή να απολέσει την ιδιότητα του αναδόχου. Επομένως, τα ερωτήματα που υπέβαλε το αιτούν δικαστήριο δεν συνδέονται κατά τρόπο συγκεκριμένο με το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης.
- 29 Υπενθυμίζεται ότι, κατά πάγια νομολογία, τα σχετικά με την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης ερωτήματα που έχει υποβάλει το εθνικό δικαστήριο εντός του πραγματικού και κανονιστικού πλαισίου το οποίο έχει προσδιορίσει με δική του ευθύνη και την ακρίβεια του οποίου δεν οφείλει να ελέγξει το Δικαστήριο θεωρούνται κατά τεκμήριο λυσιτελή. Το Δικαστήριο μπορεί να απορρίψει την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως που έχει υποβάλει το εθνικό δικαστήριο μόνον όταν προδήλως προκύπτει ότι η ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης την οποία ζητεί το εθνικό δικαστήριο δεν έχει καμία σχέση με το υποστατό ή το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης, όταν το πρόβλημα είναι υποθετικής φύσεως ή επίσης όταν το Δικαστήριο δεν διαθέτει τα πραγματικά και νομικά στοιχεία που είναι αναγκαία προκειμένου να δώσει χρήσιμη απάντηση στα ερωτήματα που του έχουν υποβληθεί (απόφαση αποφάσεως Fish Legal και Shirley, C-279/12, EU:C:2013:853, σκέψη 30 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 30 Εν προκειμένω, δεν συμβαίνει κάτι τέτοιο και οι αμφιβολίες που εξέφρασαν η Cooperativa Giovanni XXIII και η Ιταλική Κυβέρνηση ως προς το παραδεκτό των προδικαστικών ερωτημάτων δεν ευσταθούν. Πράγματι, το αιτούν δικαστήριο ζητεί την ερμηνεία των κρίσιμων διατάξεων της οδηγίας 92/13 προκειμένου να εκτιμήσει το παραδεκτό της προσφυγής που άσκησε η Idrodinamica. Όπως προκύπτει από την ενώπιον του Δικαστηρίου δικογραφία, αντικείμενο της εν λόγω προσφυγής είναι, κατ' ουσίαν, αφενός, η ακύρωση της αποφάσεως του αναθέτοντος φορέα με την οποία επετράπη η

μεταβολή της συνθέσεως της αναδόχου κοινοπραξίας και, αφετέρου, η παράλειψη του αναθέτοντος φορέα να αποκλείσει από τη διαδικασία του διαγωνισμού διαγωνιζόμενο που κατετάγη στην αμέσως υψηλότερη από την Idrodinamica θέση.

- 31 Επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, αν γινόταν δεκτή η πρώτη αιτίαση που προέβαλε η Idrodinamica στο πλαίσιο της διαφοράς της κύριας δίκης και κατά την οποία, κατ' ουσίαν, ο αναθέτων φορέας παρανόμως επέτρεψε τη μείωση του αριθμού των επιχειρήσεων που αποτελούσαν την ανάδοχο προσωρινή ένωση επιχειρήσεων, η απόφαση περί συνάψεως της συμβάσεως με την ανάδοχο κοινοπραξία ενδεχομένως θα ακυρωνόταν. Αν επίσης γινόταν δεκτή η δεύτερη αιτίαση ότι ο αναθέτων φορέας όφειλε να αποκλείσει από τη διαδικασία την προσωρινή ένωση επιχειρήσεων Tundo, η οποία κατετάγη στη δεύτερη θέση, διότι ο νόμιμος εκπρόσωπος ενός από τα μέλη της προσκόμισε ψευδή δήλωση, οι πιθανότητες της Idrodinamica να αναδειχθεί ανάδοχος του επίμαχου στην κύρια δίκη έργου θα αυξάνονταν σημαντικά. Επομένως, η Idrodinamica ορθώς πρέπει να χαρακτηριστεί ως πρόσωπο που «έχει ή είχε συμφέρον να του ανατεθεί συγκεκριμένη σύμβαση και το οποίο υπέστη ή ενδέχεται να υποστεί ζημία από εικαζόμενη παράβαση», κατά την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 3, της οδηγίας 92/13.
- 32 Συνεπώς, τα υποβληθέντα προδικαστικά ερωτήματα είναι παραδεκτά.

Επί της ουσίας

- 33 Με τα προδικαστικά ερωτήματά του, που πρέπει να εξεταστούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν η προθεσμία ασκήσεως προσφυγής με αίτημα την ακύρωση της αποφάσεως περί αναθέσεως συμβάσεως πρέπει να αρχίζει εκ νέου στην περίπτωση κατά την οποία ο αναθέτων φορέας, μετά την εκπνοή της προθεσμίας ασκήσεως της προσφυγής, έλαβε απόφαση που ενδέχεται να ασκεί επιρροή στη νομιμότητα της εν λόγω αποφάσεως περί αναθέσεως. Το αιτούν δικαστήριο ζητεί επίσης να διευκρινιστεί αν, στην ίδια περίπτωση, ένας διαγωνιζόμενος μπορεί να ασκήσει προσφυγή με αίτημα την ακύρωση της αποφάσεως περί αναθέσεως της συμβάσεως όταν έχει λάβει γνώση περιστατικών προγενέστερων της ως άνω αποφάσεως περί αναθέσεως τα οποία ενδέχεται να ασκούν επιρροή στη νομιμότητα της διαδικασίας για τη σύναψη της επίμαχης συμβάσεως.
- 34 Αφενός η τροποποίηση που επέφερε η οδηγία 2007/66 στην οδηγία 92/13 και αφετέρου το άρθρο 49 της οδηγίας 2004/17 ενίσχυσαν σημαντικά την υποχρέωση ενημερώσεως των διαγωνιζομένων στους οποίους δεν ανατέθηκε ορισμένη σύμβαση για το αποτέλεσμα της διαδικασίας του διαγωνισμού και για τους λόγους στους οποίους στηρίζεται το αποτέλεσμα αυτό. Βάσει του άρθρου 49, παράγραφος 2, της οδηγίας 2004/17, ο διαγωνιζόμενος μπορεί να ζητήσει την παροχή λεπτομερών στοιχείων.
- 35 Κατ' επιταγή της αρχής της ασφάλειας δικαίου, τα στοιχεία που έχουν παρασχεθεί σύμφωνα με τα ανωτέρω ή που θα μπορούσαν να παρασχεθούν δεν μπορούν να χρησιμοποιούνται ως βάση για την άσκηση προσφυγής από τους διαγωνιζόμενους μετά την παρέλευση της τασσόμενης κατά το εθνικό δίκαιο προθεσμίας.
- 36 Αντιθέτως, στη διαφορά της κύριας δίκης, η απόφαση με την οποία επετράπη η μεταβολή της συνθέσεως της αναδόχου κοινοπραξίας αφορά περιστατικά μεταγενέστερα της αναθέσεως της συμβάσεως και της εκπνοής της προθεσμίας 30 ημερών που τάσσει η εθνική νομοθεσία για την άσκηση προσφυγής. Επομένως, ούτε η γνωστοποίηση της αποφάσεως περί αναθέσεως της συμβάσεως και των λόγων βάσει των οποίων ελήφθη η απόφαση αυτή ούτε η απάντηση του αναθέτοντος φορέα σε τυχόν αίτημα του διαγωνιζόμενου για παροχή συμπληρωματικών στοιχείων καθιστούσαν δυνατή τη γνώση των περιστατικών αυτών.
- 37 Κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, η εξασφάλιση αποτελεσματικών προσφυγών κατά παραβάσεων των διατάξεων που εφαρμόζονται στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων μπορεί να επιτυγχάνεται μόνον αν οι προθεσμίες που τάσσονται για την άσκηση των προσφυγών αυτών αρχίζουν από την

ημερομηνία που ο προσφεύγων έλαβε γνώση ή όφειλε να έχει λάβει γνώση της προβαλλόμενης παραβάσεως των εν λόγω διατάξεων [βλ., επ' αυτού, απόφαση Uniplex (UK), EU:C:2010:45, σκέψη 32 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία].

- 38 Επιπλέον, όπως προκύπτει από την απόφαση περί παραπομπής, η απόφαση με την οποία επιτράπη η μεταβολή της συνθέσεως της αναδόχου κοινοπραξίας και η οποία ενδέχεται να ασκεί επιρροή στη νομιμότητα της αποφάσεως περί αναθέσεως της συμβάσεως, ελήφθη πριν τη σύναψη της συμβάσεως μεταξύ του αναθέτοντος φορέα και της κοινοπραξίας αυτής. Υπό τις περιστάσεις αυτές, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι η αρχή της ασφάλειας δικαίου αντιτίθεται στη δυνατότητα εκ νέου ενάρξεως της προθεσμίας 30 ημερών αναφορικά με προσφυγή με την οποία ζητείται η ακύρωση της αποφάσεως περί αναθέσεως της συμβάσεως.
- 39 Συναφώς πρέπει να γίνει δεκτό ότι η απόφαση με την οποία επιτρέπεται η μεταβολή της συνθέσεως της αναδόχου κοινοπραξίας συνεπάγεται τροποποίηση σε σχέση με την απόφαση περί αναθέσεως, η οποία ενδέχεται να χαρακτηριστεί ως ουσιώδης εφόσον, λαμβανομένων υπόψη των ιδιαιτεροτήτων της επίμαχης διαδικασίας διαγωνισμού, αφορά ένα από τα βασικά στοιχεία στα οποία στηρίχθηκε η έκδοση της αποφάσεως περί αναθέσεως. Στην περίπτωση αυτή, πρέπει να εφαρμόζονται τα αντίστοιχα μέτρα που προβλέπει το εθνικό δίκαιο για την αντιμετώπιση της ως άνω πλημμέλειας, τα οποία μπορούν σε τελική ανάλυση να συνίστανται στη διεξαγωγή νέας διαδικασίας διαγωνισμού (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση Wall, C-91/08, EU:C:2010:182, σκέψεις 38, 39, 42 και 43).
- 40 Εξάλλου, επισημαίνεται ότι η δυνατότητα, όπως η προβλεπόμενη με το άρθρο 43 του νομοθετικού διατάγματος 104/2010, να προβληθούν «νέοι λόγοι» στο πλαίσιο αρχικής προσφυγής που έχει ασκηθεί εμπροθέσμως κατά της αποφάσεως περί αναθέσεως της συμβάσεως δεν αποτελεί πάντα κατάλληλη εναλλακτική λύση αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας. Πράγματι, σε περίπτωση όπως αυτή της κύριας δίκης, οι διαγωνιζόμενοι θα εξαναγκάζονταν να προσβάλουν *in abstracto* την απόφαση περί αναθέσεως της συμβάσεως, χωρίς να γνωρίζουν, στο στάδιο αυτό, τους λόγους που στηρίζουν την προσφυγή τους.
- 41 Κατά συνέπεια, η τασσόμενη από την εθνική νομοθεσία προθεσμία 30 ημερών για την προσβολή της αποφάσεως περί αναθέσεως της συμβάσεως πρέπει να αρχίζει εκ νέου προκειμένου να καθίσταται δυνατός ο έλεγχος της νομιμότητας της αποφάσεως με την οποία ο αναθέτων φορέας επέτρεψε τη μεταβολή της συνθέσεως της αναδόχου κοινοπραξίας και η οποία ενδέχεται να ασκεί επιρροή στη νομιμότητα της αποφάσεως περί αναθέσεως της συμβάσεως. Η προθεσμία αυτή πρέπει να αρχίζει από την ημερομηνία κατά την οποία γνωστοποιήθηκε στον διαγωνιζόμενο η απόφαση με την οποία επιτράπη η μεταβολή της συνθέσεως της αναδόχου κοινοπραξίας ή από την ημερομηνία κατά την οποία ο διαγωνιζόμενος έλαβε γνώση της αποφάσεως αυτής.
- 42 Όσον αφορά την αιτίαση της *Idrodinamica* ότι η κοινοπραξία που κατετάγη στη δεύτερη θέση δεν αποκλείστηκε από τη διαδικασία του διαγωνισμού λόγω ψευδούς δηλώσεως του νόμιμου εκπροσώπου μιας από τις εταιρίες που αποτελούσαν την εν λόγω κοινοπραξία, διαπιστώνεται ότι η προβαλλόμενη πλημμέλεια έλαβε χώρα πριν την απόφαση περί αναθέσεως της συμβάσεως.
- 43 Υπό τις συνθήκες αυτές, διαπιστώνεται ότι ο διαγωνιζόμενος, βάσει των στοιχείων που του γνωστοποιήθηκαν δυνάμει του άρθρου 2α της οδηγίας 92/13 και του άρθρου 49 της οδηγίας 2004/17 και βάσει των στοιχείων που θα μπορούσε να συλλέξει επιδεικνύοντας τη συνήθη επιμέλεια, ήταν σε θέση να ασκήσει προσφυγή κατά ενδεχόμενων παραβιάσεων του δικαίου της Ένωσης στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων και ότι, ως εκ τούτου, δεν είναι επιβεβλημένη η εκ νέου έναρξη της προθεσμίας που τάσσει η εθνική νομοθεσία για την άσκηση προσφυγής.
- 44 Επισημαίνεται ότι, στην υπόθεση της κύριας δίκης, αν ακυρωθεί η απόφαση περί αναθέσεως της συμβάσεως στην κοινοπραξία που κατετάγη στην πρώτη θέση κατά τη διαδικασία του διαγωνισμού, τυχόν νέα απόφαση περί αναθέσεως της συμβάσεως σε άλλον διαγωνιζόμενο μπορεί να προσβληθεί με νέα προσφυγή εντός της προθεσμίας που τάσσει η εθνική νομοθεσία.

- 45 Κατά συνέπεια, πρέπει να γίνει δεκτό ότι, κατ' εφαρμογή της αρχής της ασφάλειας δικαίου, σε περίπτωση πλημμελειών που φέρονται να έχουν λάβει χώρα πριν την απόφαση περί αναθέσεως της συμβάσεως, ο διαγωνιζόμενος μπορεί να ασκήσει παραδεκτώς προσφυγή για την ακύρωση της αποφάσεως περί αναθέσεως μόνον εντός της ειδικής προθεσμίας που τάσσει προς τον σκοπό αυτό το εθνικό δίκαιο, εκτός αν άλλως προβλέπεται με ρητή διάταξη του εθνικού δικαίου που εγγυάται το δικαίωμα ασκήσεως προσφυγής κατά τρόπο σύμφωνο προς το δίκαιο της Ένωσης.
- 46 Αντιθέτως, ο διαγωνιζόμενος μπορεί παραδεκτώς να ασκήσει αγωγή αποζημίωσης εντός της γενικής προθεσμίας παραγραφής των αξιώσεων που προβλέπεται συναφώς από το εθνικό δίκαιο.
- 47 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω εκτιμήσεων, στα προδικαστικά ερωτήματα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι τα άρθρα 1, παράγραφοι 1 και 3, καθώς και 2α, παράγραφος 2, τελευταίο εδάφιο, της οδηγίας 92/13 έχουν την έννοια ότι η προθεσμία ασκήσεως προσφυγής για την ακύρωση της αποφάσεως περί αναθέσεως συμβάσεως πρέπει να αρχίζει εκ νέου στην περίπτωση που ο αναθέτων φορέας έχει λάβει νέα απόφαση, μετά την έκδοση της αποφάσεως περί αναθέσεως αλλά πριν την υπογραφή της συμβάσεως, η οποία ενδέχεται να ασκεί επιρροή στη νομιμότητα της αποφάσεως περί αναθέσεως. Η προθεσμία αυτή αρχίζει από τη γνωστοποίηση προς τους διαγωνιζομένους της μεταγενέστερης αποφάσεως ή, ελλείψει τέτοιας γνωστοποίησης, από την ημερομηνία κατά την οποία οι διαγωνιζόμενοι έλαβαν γνώση της εν λόγω αποφάσεως.
- 48 Στην περίπτωση που διαγωνιζόμενος, μετά την εκπνοή της προθεσμίας που τάσσει η εθνική νομοθεσία για την άσκηση προσφυγής, λάβει γνώση ορισμένης πλημμέλειας που φέρεται να έλαβε χώρα πριν την απόφαση περί αναθέσεως της συμβάσεως, διαθέτει δικαίωμα να ασκήσει προσφυγή κατά της αποφάσεως αυτής μόνον εντός της ως άνω προθεσμίας, εκτός αν άλλως προβλέπεται με ρητή διάταξη του εθνικού δικαίου που εγγυάται το εν λόγω δικαίωμα κατά τρόπο σύμφωνο προς το δίκαιο της Ένωσης.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 49 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπύπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σε αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (πέμπτο τμήμα) αποφαινεται:

Τα άρθρα 1, παράγραφοι 1 και 3, καθώς και 2α, παράγραφος 2, τελευταίο εδάφιο, της οδηγίας 92/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 25ης Φεβρουαρίου 1992, για τον συντονισμό των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων σχετικά με την εφαρμογή των κοινοτικών κανόνων στις διαδικασίες σύναψης των συμβάσεων φορέων οι οποίοι λειτουργούν στους τομείς του ύδατος, της ενέργειας, των μεταφορών και των τηλεπικοινωνιών, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2007/66/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Δεκεμβρίου 2007, έχουν την έννοια ότι η προθεσμία ασκήσεως προσφυγής για την ακύρωση της αποφάσεως περί αναθέσεως συμβάσεως πρέπει να αρχίζει εκ νέου στην περίπτωση που ο αναθέτων φορέας έχει λάβει νέα απόφαση, μετά την έκδοση της αποφάσεως περί αναθέσεως αλλά πριν την υπογραφή της συμβάσεως, η οποία ενδέχεται να ασκεί επιρροή στη νομιμότητα της αποφάσεως περί αναθέσεως. Η προθεσμία αυτή αρχίζει από τη γνωστοποίηση προς τους διαγωνιζομένους της μεταγενέστερης αποφάσεως ή, ελλείψει τέτοιας γνωστοποίησης, από την ημερομηνία κατά την οποία οι διαγωνιζόμενοι έλαβαν γνώση της εν λόγω αποφάσεως.

Στην περίπτωση που διαγωνιζόμενος, μετά την εκπνοή της προθεσμίας που τάσσει η εθνική νομοθεσία για την άσκηση προσφυγής, λάβει γνώση ορισμένης πλημμέλειας που φέρεται να έλαβε χώρα πριν την απόφαση περί αναθέσεως της συμβάσεως, διαθέτει δικαίωμα να ασκήσει

προσφυγή κατά της απόφασης αυτής μόνον εντός της ως άνω προθεσμίας, εκτός αν άλλως προβλέπεται με ρητή διάταξη του εθνικού δικαίου που εγγυάται το εν λόγω δικαίωμα κατά τρόπο σύμφωνο προς το δίκαιο της Ένωσης.

(υπογραφές)